Vlaamse overheid

Departement Economie, Wetenschap en Innovatie

Afdeling Strategie en Coördinatie

Evaluatie
van de
Vlaamse Wetenschappelijke Olympiades

Managementsamenvatting

Afdeling Strategie en Coördinatie - evaluatiecel

9 juli 2013

Samenvatting

1. Inleiding

In het kader van het beleid dat de Vlaamse overheid – en meer bepaald het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) – voert op het vlak van Wetenschapscommunicatie, worden al sinds 1994 diverse activiteiten opgezet en in een latere fase ook financiële ondersteuning voorzien van een aantal structurele partners.

De Vlaamse overheid voorziet in dit kader al sinds 1998 in de structurele ondersteuning van een aantal (wetenschappelijke) Olympiades: de Vlaamse Wiskunde Olympiade[1] en (vanaf 2008) de Vlaamse Wiskunde Kangoeroe (zie infra), de Vlaamse Olympiades voor Natuurwetenschappen[2], de Vlaamse Geo-Olympiade[3], OLYFRAN[4] en de Vlaamse Olympiades Latijn en Grieks.

De Vlaamse wetenschappelijke Olympiades zijn wetenschappelijke wedstrijden, hoofdzakelijk bedoeld voor jongeren van het secundair onderwijs. Zij bestrijken samen acht vakgebieden:

- De Vlaamse Wiskunde Olympiade (en de Vlaamse Wiskunde Kangoeroe[5]): Wiskunde;
- De Vlaamse Olympiades voor Natuurwetenschappen: Chemie, Biologie en Fysica;
- OLYFRAN – Vlaamse Olympi@de van het Frans: Frans;
- De Vlaamse Geo-Olympiade: Geografie;
- De Vlaamse Olympiades Latijn en Grieks: Latijn en Grieks.

De bedoeling van deze wedstrijden is vooral om de belangstelling van jongeren - voornamelijk leerlingen van de 3de graad van het secundair onderwijs - voor deze vakgebieden te vergroten. De Vlaamse Wiskunde Olympiade, OLYFRAN en de Vlaamse Olympiades voor Natuurwetenschappen organiseren echter ook nog een junioreditie voor leerlingen uit de 2de graad secundair onderwijs. De Vlaamse Wiskunde Olympiade heeft verder ook een afzonderlijke editie voor het lager onderwijs (vanaf het derde leerjaar) en voor de eerste graad van het secundair onderwijs, met name de Kangoeroe-wedstrijden[6].

Voor de meeste vakgebieden bestaat er ook een internationale competitie. De Vlaamse wetenschappelijke Olympiades fungeren in dit geval als preselectie voor de internationale wedstrijd.

---

[1] Die ook een junioreditie heeft, de Junior Wiskunde Olympiade.
[2] Dit fungeert eigenlijk als verzamelnaam voor drie Olympiades, met name de Vlaamse Biologie Olympiade, de Vlaamse Chemie Olympiade en de Vlaamse Fysica Olympiade. Recent werd onder dezelfde noemer ook nog een JongerenOlympiade Natuurwetenschappen opgezet.
[3] Vroeger de Vlaamse Geografie Olympiade genoemd.
[4] Beschikt ook over een junioreditie.
[5] Deze wedstrijd(en) worden in de overeenkomst tussen de Vlaamse overheid en de organisatoren nog "de Vlaamse Wiskunde Kangoeroe" genoemd, maar de eigenlijke (en recente) benaming is "Kangoeroe(wedstrijd)".
[6] Springmuis voor 8 tot 10-jarigen, Koala voor 10 tot 12-jarigen, en Wallabie en Wallaroe voor 12 tot 14-jarigen (A & B-stroom 1ste graad secundair onderwijs).

De ondersteuning van deze wedstrijden wordt geregeld door middel van een meerjarige overeenkomst, waarbij jaarlijks subsidies worden toegekend uit het budget beschikbaar voor Wetenschapscommunicatie (binnen het beleidsdomein EWI). Initieel bestreek deze overeenkomst de periode 01.09.2008 tot en met 31.08.2012 (met andere woorden een periode van vier schooljaren), maar voor het schooljaar 2012-2013 werd de ondersteuning met een jaar verlengd. Voor dat werkingsjaar werd per Vlaamse wetenschappelijke Olympiade een subsidie toegekend conform de bepalingen van eerder vermelde overeenkomst die dus in feite van kracht bleven. In wat volgt zal dan ook vaak verwezen worden naar de overeenkomst "2008-2012/2013".

De ondersteuning door de Vlaamse overheid aan de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades via hoger vermelde overeenkomst, wordt geregeld per organisatiejaar (i.e. een schooljaar).

De grootteorde van de ondersteuning (per organisator) wordt geregeld op basis van een financieel model dat beschreven wordt in de overeenkomst en dat hoofdzakelijk gebaseerd is op het gemiddeld aantal (effectieve) deelnemers aan alle wedstrijden. Deze grootteorde (voor alle wedstrijden samen) bedroeg de laatste jaren telkens 204.000 euro.

2. Evaluatie

Bovenstaande overeenkomst (2008-2012) heeft **geen** specifieke bepalingen betreffende een evaluatie. In principe is er dan ook geen evaluatie voorzien. Conform de huidige evaluatiepraktijk van het departement EWI wordt er echter na afloop van een meerjarige overeenkomst standaard een evaluatieprocedure voorgesteld en/of gevraagd, waarmee de verdere beleidsbeslissingen ter zake dan onderbouwd kunnen worden. Daarnaast heeft de minister van Begroting en Financiën, als voorwaarde voor het toekennen van zijn begrotingsakkoord betreffende de subsidies van 2011-2012 (aan de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades), ook gevraagd een evaluatie uit te voeren na afloop van de overeenkomst in 2012[7].

Hogergenoemde elementen vormen dan ook de aanleiding voor de voorliggende evaluatie van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades. Belangrijke aandachtspunten in de evaluatie zijn ook de recente beleidsontwikkelingen en meer bepaald de goedkeuring door de Vlaamse Regering van het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2012-2014 en het STEM[8]-actieplan 2012-2020. Deze beleidsontwikkelingen zijn immers ook van belang voor de toekomst van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades.

De evaluatie van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades werd voorbereid in de tweede helft van 2012 en in de eerste helft van 2013 uitgevoerd door de evaluatiecel (van de afdeling

[7] Voor het werkingsjaar 01.09.2012-31.08.2013 werden voor de organisatie van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades opnieuw de nodige middelen uitgetrokken en deze werden per wedstrijd telkens via een afzonderlijk ministerieel besluit toegekend. De bepalingen van de (inmiddels afgelopen) overeenkomst werden echter expliciet overgenomen in het ministerieel besluit, wat eigenlijk zoveel betekent als het verlengen van de overeenkomst met een werkjaar.

[8] Science, Technology, Engineering and Mathematics.

Strategie en Coördinatie) van het departement EWI en dit op basis van het plan van aanpak dat de evaluatiecel ter zake heeft opgesteld[9].

De evaluatie heeft betrekking op de periode van de overeenkomst en bestaat uit twee grote luiken, met name een kwalitatief luik en een kwantitatief luik. Voor de uitvoering van beide luiken werden verschillende methoden ingezet:

- Deskstudie en dit gebaseerd op alle beschikbare documenten (incl. beleidsplannen, jaarplannen, werkingsverslagen opgesteld door de organisatoren en de resultaten van de uitgevoerde tevredenheidsenquêtes[10]).
- Een beperkte zelfevaluatie, op te stellen door de organisatoren van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades en gebaseerd op een vragenlijst aangereikt door (de evaluatiecel van) het departement EWI.
- Interview met de organisatoren van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades (waarbij o.m. de zelfevaluatie werd besproken).

In tegenstelling tot de vorige evaluatie van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades in 2007, werden er in het kader van deze evaluatie geen bevragingen van de doelgroepen georganiseerd en dit enerzijds omdat de uitvoeringstermijn voor deze evaluatie[11] een dergelijke bevraging onmogelijk maakte en anderzijds omwille van budgettaire redenen. Er werd dan ook geprobeerd om een aantal van de evaluatievragen gesteld in het plan van aanpak, te beantwoorden op basis van gegevens uit andere bronnen (bv. de interviews met de organisatoren).

De evaluatie werd opgevolgd door een werkgroep bestaande uit leden van de betrokken entiteiten van het departement EWI[12] en een vertegenwoordiger van de minister bevoegd voor het Wetenschaps- en Innovatiebeleid. Deze werkgroep stond in voor de opvolging van de uitvoering van de evaluatie en de kwaliteitsbewaking ervan.

Conform de evaluatiepraktijk die het departement EWI hanteert, hebben de organisatoren van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades ook de kans gekregen het (ontwerp van) evaluatierapport na te kijken en dit met het oog op de verbetering van materiële fouten. De gemelde materiële fouten werden in voorliggend eindrapport verwerkt.

---

[9] In samenwerking met de afdeling Onderzoek van het departement EWI, die de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades inhoudelijk opvolgt. Het plan van aanpak werd gevalideerd door de bevoegde minister en – conform de evaluatiepraktijk van het departement - ook toegelicht aan de organisatoren van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades. (cf. http://www.ewi-vlaanderen.be/ewi/wat-doen-we/beleidsevaluatie).

[10] Conform de bepalingen van de overeenkomst 2008-2012/2013 uit te voeren in het 2de en 4de werkingsjaar.

[11] Januari-april 2013.

[12] De afdeling Strategie en Coördinatie (evaluatiecel) en de afdeling Onderzoek. Deze laatste staat in voor de opvolging van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades.

3. Belangrijkste conclusies en aanbevelingen

De belangrijkste conclusies en aanbevelingen uit de evaluatie worden aan de hand van een aantal thema's gepresenteerd.

Organisatie en vorige evaluatie

Conclusies

- De praktische organisatie van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades is verschillend van wedstrijd tot wedstrijd. De verschillen hebben o.m. te maken met de specifieke eigenheid van het vakgebied waarvan sprake of met de schaalgrootte van de wedstrijden. Bovendien vergt de praktische organisatie van de wedstrijden heel wat logistieke inspanning. Op dat vlak zijn de laatste jaren heel wat efficiëntiewinsten geboekt (o.a. door het intensiever gebruik van de websites en door het online organiseren van bepaalde rondes). Digitalisering van de wedstrijdrondes is echter niet mogelijk in die gevallen waar het aantal deelnemers erg hoog ligt, wat betekent dat deze aanpak niet zomaar overgedragen kan worden naar andere wedstrijden.
- Sinds de vorige evaluatie (van 2007) werden een aantal wedstrijden uitgebreid met een extra ronde (meestal van twee naar drie rondes). De (nieuwe) eerste ronde vindt ook in de meeste gevallen plaats in de scholen zelf, al dan niet online. Wedstrijden die werden uitgebreid met een plaatselijke eerste ronde, kunnen een stijging van het aantal deelnemers voorleggen. De reden hiervoor is wellicht dat een plaatselijke eerste ronde de drempel voor deelname verlaagt.
- De meeste wedstrijden worden gekenmerkt door een brede "intake" (in de eerste ronde), maar een strenge selectie voor de volgende ronde(s). Een toenemende moeilijkheidsgraad en onderlinge competitie zijn een wezenlijk kenmerk van een Olympiade.
- Het belangrijkste communicatiekanaal van elk van de wedstrijden is de website. Deze wordt meer en meer gebruikt voor de communicatie met de schoolverantwoordelijke(n) en/of contactpersonen in de scholen. Deze personen zetten zich lokaal in voor de praktische organisatie van de wedstrijden en dit i.h.b. wat betreft de eerste ronde ter plaatse in de school[13]. Dit heeft een "delegatie" van een deel van de logistiek naar de scholen tot gevolg gehad.
- Sommige websites ogen erg aantrekkelijk en "modern". Anderen lijken wat gedateerd en sommigen bevatten ook overbodige informatie[14] of behoeven wat stroomlijning.
- Er kan t.o.v. de vorige evaluatie (van 2007) een toegenomen professionalisering van de organisatie van de verschillende wedstrijden vastgesteld worden. Een aantal wedstrijden is sindsdien van "amateur" overgegaan naar "prof". Bij de andere wedstrijden kon er ten tijde van de vorige evaluatie al een hoge mate van professionaliteit worden vastgesteld en dit laatste is alleen maar toegenomen. In dit verband kan ook de digitalisering van het logistieke luik van de organisatie van de wedstrijden worden vermeld. Wedstrijden die

[13] Indien van toepassing. De Vlaamse Geo-Olympiade bijvoorbeeld organiseert geen rondes in de school zelf.
[14] In de zin van informatie die meer dan eens op de website wordt vermeld/is opgenomen.

in de vorige periode al een dergelijk model hanteerden, hebben hun expertise op dit vlak ter beschikking gesteld van de andere wedstrijden.

Aanbevelingen

- Waar mogelijk dienen pistes te worden gezocht om efficiëntiewinsten te kunnen boeken.
- Het uitbreiden van de wedstrijdformule door het introduceren van een extra ronde die zich meer richt op een brede intake, kan leiden tot een hoger aantrekkingskracht en een hoger deelnemersaantal voor betreffende wedstrijd.
- Het ter plaatse[15] organiseren van de eerste wedstrijdronde verlaagt de drempel voor deelname. Het verdient dan ook aanbeveling om te overwegen voor alle wedstrijden een plaatselijke ronde in te voeren en dit voor zover dit nog niet het geval is.
- De wedstrijden moeten hun identiteit als "Olympiade" behouden, d.w.z. gaandeweg moeilijker worden en meer competitie introduceren. De selectie voor de internationale wedstrijd - en dit voor zover van toepassing – kan hierbij als criterium gehanteerd worden, maar dit zou pas het geval mogen zijn vanaf de finaleronde (en niet vanaf een eerdere ronde). Anders komt het motiverend en stimulerend karakter van de wedstrijden in het gedrang.
- De organisatoren dienen hun website(s) regelmatig kritisch te beoordelen, en dit zowel naar vormgeving als wat betreft inhoudelijke aspecten. Zij zouden moeten proberen om de website zo aantrekkelijk (een "frisse" look) en overzichtelijk mogelijk te maken en met zo weinig mogelijk ingangen. Daarnaast dienen zij de inhoud regelmatig tegen het licht te houden en zich af te vragen of er geen redundante informatie aanwezig is, dan wel na te gaan of de aangebrachte informatie al dan niet een meerwaarde heeft. Wedstrijden die onder een gemeenschappelijke koepel opereren, dienen zich af te vragen of er op bepaalde vlakken geen stroomlijning/betere afstemming kan plaatsvinden, bv. wat betreft de wedstrijdreglementen.
- De professionalisering van de organisatie van de wedstrijden die valt waar te nemen sinds de vorige evaluatie (van 2007), dient verder te worden gezet.

Doelgroepen, doelstellingen en doelbereiking

Conclusies

- Sommige wedstrijden (Wiskunde, Frans en Natuurwetenschappen) hebben ook een jongereneditie die zich richt op de tweede graad secundair onderwijs. Deze jongerenedities zijn erg succesvol. Het is duidelijk dat deze jongerenedities (of juniorédities) een behoefte vervullen. Deze vaststelling werd ook tijdens de evaluatie van 2007 gemaakt. Hier kan aan toegevoegd worden dat het aanbod voor de 2de graad secundair onderwijs binnen Wetenschapscommunicatie beperkt is.
- Vlaamse Wiskunde Olympiade vzw (VWO vzw) is de enige organisator die wedstrijden aanbiedt vanaf het derde leerjaar lager onderwijs tot en met het einde van het secundair onderwijs. Aldus kunnen kinderen al vroeg in hun schoolse opleiding kennis maken met

[15] Hiermee wordt bedoeld in de school zelf.

wiskunde in een competitieve omgeving. Het succes van Kangoeroe toont aan dat er bij de lagere scholen en de middenscholen een behoefte bestaat aan dergelijke wedstrijden. Hier kan aan toegevoegd worden dat het aanbod voor de 1ste graad secundair onderwijs binnen Wetenschapscommunicatie eveneens beperkt is.

- De meeste wedstrijden hebben tot doel enerzijds het motiveren voor een bepaald vakgebied en anderzijds het stimuleren van jongeren om voor betreffend vakgebied te (blijven) kiezen.
- De overeenkomst 2008-2012/2013 geeft een "overkoepelende" doelstelling voor de wedstrijden, met name: enerzijds de belangstelling van de jongeren voor de vakgebieden vergroten en getalenteerde jongeren samen te brengen en anderzijds de preselectie te houden voor de overeenstemmende internationale Olympiades (indien van toepassing). Behalve voor het luik "selectie voor de overeenstemmende internationale Olympiades", is het moeilijk uitspraken te doen over de doelbereiking wat betreft de overkoepelende doelstelling uit de overeenkomst, en dit vooral omdat geen nulwaarde voorzien is ten opzichte waarvan de verandering in de belangstelling voor de vakgebieden kan worden gemeten.
- Op basis van zowel de werkingsverslagen als de uitgevoerde enquêtes kan gesteld worden dat de eigen doelstellingen van zowel organisatoren als wedstrijden worden gehaald.
- Wat de beleidsdoelstellingen betreft, kan gesteld worden dat alle wedstrijden hebben bijgedragen aan de beleidsdoelstellingen van de periode tot en met eind 2012. De beleidswijzigingen die zich manifesteren vanaf het begin van 2012 (met name het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2012-2014 en het STEM-actieplan 2012-2020) hebben nog geen invloed gehad op de wedstrijden en hun organisatoren, aangezien deze beleidswijzigingen op het einde van de overeenkomst 2008-2012/2013 vallen.
- Zowel wat de beleidsdoelstellingen verwoord in het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2012-2014 als in het STEM-actieplan betreft, kan gesteld worden dat de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades erin passen en kunnen bijdragen tot de realisatie ervan. Dit geldt in het bijzonder voor de doelstellingen betreffende het stimuleren van talent, het inzetten op excellentie en het vergroten van de internationale uitstraling (van het Vlaamse onderzoek). De Vlaamse Olympiades die zich richten op de wetenschapsvakken, passen beter in het STEM-actieplan dan de Vlaamse Olympiades gericht op talen. Vanuit de doelstelling Wetenschapscommunicatie om te sensibiliseren voor het belang van alle onderzoeksgebieden, kan gesteld worden dat de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades waar deze evaluatie betrekking op heeft, passen in het (huidige) beleid op het vlak van Wetenschapscommunicatie en kunnen bijdragen tot de realisatie van de doelstellingen ervan.

Aanbevelingen

- Waar het vakgebied het toelaat en voor zover mogelijk en haalbaar, is een uitbreiding van de wedstrijden naar de 2de graad secundair onderwijs wenselijk en dit in eerste instantie omdat het aanbod van activiteiten wetenschapscommunicatie voor jongeren in

de 2de graad secundair onderwijs beperkt is en ten tweede omdat het duidelijk is dat de jongerenedities (gericht op de 2de graad secundair onderwijs) van de wedstrijden tegemoet komen aan een behoefte. Bovendien bevindt deze leeftijdscategorie zich in een belangrijke fase in haar opleiding. In het ASO in het bijzonder kan een terugval in het aantal leerlingen worden vastgesteld bij de overgang van de 2de naar de 3de graad. Wil men bijdragen tot STEM, dan dient extra motivatie te worden ingebouwd. Jongerenedities van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades – en in het bijzonder de Olympiades gericht op de STEM-vakken - kunnen als extra motivatie worden aangewend.

- Waar het vakgebied het toelaat en voor zover mogelijk en haalbaar kan ook een uitbreiding van de wedstrijden naar de 1ste graad van het secundair onderwijs overwogen worden. Dezelfde (eerste twee) argumenten als bij het voorgaande punt kunnen in dit verband worden aangehaald.
- Het bestaan van een competitie – en dit op basis van internationaal afgesproken kader en inhoud – in het lager onderwijs (met name de Kangoeroewedstrijd(en)), biedt de mogelijkheid om ook op dat niveau bij de beleidsdoelstellingen wetenschapscommunicatie en STEM aan te knopen. Deze wedstrijd dient dan ook verder ondersteund te worden.
- Ondanks de eigenheid en de verschillende historiek van de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades die nu (rechtstreeks) door de Vlaamse overheid worden ondersteund, zou het aangewezen zijn indien de organisatoren overleggen over wat volgens hen de essentiële kenmerken van een Olympiade zijn en op basis daarvan een voorstel van een definitie of een set van criteria voorleggen aan de Vlaamse overheid. Een duidelijke en afgesproken definitie en/of set van criteria kan de overheid immers helpen bij beslissingen over het al dan niet erkennen van andere wedstrijden als “Olympiade”, een erkenning die dan ook financiële ondersteuning vanwege die overheid impliceert.
- Wedstrijden in het algemeen en (Vlaamse wetenschappelijke) Olympiades in het bijzonder lenen zich niet tot positieve discriminatie van bepaalde subdoelgroepen of kansengroepen binnen de primaire doelgroep(en), die voor het beleid belangrijk zijn. Het behaalde resultaat is immers het enige criterium op basis waarvan de selectie voor een volgende ronde kan en mag gebeuren. Specifieke communicatie t.a.v. bepaalde subdoelgroepen of kansengroepen kan een mogelijke optie zijn om deze groepen extra te motiveren, maar dit dient weloverwogen te gebeuren om niet het omgekeerde effect te bekomen.
- De Vlaamse wetenschappelijke Olympiades dienen hun doelstellingen te expliciteren (bv. in hun wedstrijdreglement of elders op hun website) en tot het essentiële te beperken. Verder dienen zij in hun doelstellingen ook hun eigenheid en hun vakgebied te vertalen en zich minstens te richten op het motiveren (van jongeren) voor het betreffend vakgebied.
- De Vlaamse overheid dient de doelstellingen in de overeenkomst ondubbelzinnig te verwoorden en deze duidelijker te vertalen in een set van performantie-indicatoren, (eventueel) voorzien van een tijdspad, streefwaarden en nulwaarden waar nodig.

Evolutie aantal deelnemers en potentieel

Conclusies

- De meeste wedstrijden hanteren een "brede" instroom, om vervolgens de moeilijkheidsgraad te laten toenemen en bijgevolg de selectie voor een volgende ronde strenger te maken. Het zijn in die zin "Olympiades".
- Het effectieve deelnemersaantal gaat voor de meeste wedstrijden de laatste jaren in stijgende lijn. De "brede" instroom die de wedstrijden hanteren, dan wel de invoering van een plaatselijke (eerste) ronde, hebben mogelijk bijgedragen tot het stijgende effectieve deelnemersaantal.
- Meisjes nemen over het algemeen minder effectief deel aan de wedstrijden dan jongens. Dit is vooral het geval bij de Olympiades die zich richten op de wetenschapsvakken (wiskunde, biologie, chemie, fysica en aardrijkskunde) en veel minder het geval bij de taalolympiades.
- Het bereik van de wedstrijden neemt van jaar tot jaar toe, ook omdat de potentiële doelgroepen de laatste jaren krimpen.
- In termen van het aantal scholen in het algemeen en aantal vakleerkrachten in het bijzonder, is het bereik van de wedstrijden over het algemeen groot en dan in het bijzonder binnen het vakgebied.
- De organisatie van de wedstrijden geeft aanleiding tot het ontstaan van "afgeleide" producten die ondersteunend werken t.o.v. zowel de wedstrijden, het vakgebied als het onderwijs ter zake. Een aantal van deze producten zijn ondertussen uitgegroeid tot een referentiepunt voor het vakgebied waar ze betrekking op hebben.

Aanbevelingen

- De wedstrijden hebben een specifiek concept en selecteren ook voor internationale wedstrijden en/of internationale acties. Kwaliteit is het enige criterium dat voor de opeenvolgende selectie kan worden gehanteerd en dit moet ook zo blijven.
- De wedstrijden kunnen specifieke aandacht besteden aan bepaalde subdoelgroepen die bijvoorbeeld voor het beleid belangrijk zijn, en dit om deze subdoelgroepen (nog) meer te motiveren tot deelname, echter zonder het behoren tot een bepaalde subdoelgroep als een selectiecriterium te hanteren (cf. vorige aanbeveling). Bovendien is voorzichtigheid geboden bij het onder de aandacht brengen van bepaalde subdoelgroepen, omdat al te grote aandacht tot het omgekeerde effect kan leiden (met name dat de subdoelgroep in kwestie afhaakt).
- Omdat de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades erin slagen een groot bereik binnen de doelgroepen te realiseren én ondertussen een (gezamenlijk) aanbod hebben dat de periode vanaf het 3de leerjaar lager onderwijs tot en met het einde van het secundair onderwijs bestrijkt, is het aangewezen om de ondersteuning door de Vlaamse overheid van deze wedstrijden verder te zetten.

Meerwaarde en belang

Conclusies

- Uit de bevragingen uitgevoerd door elk van de organisatoren betreffende (een aantal van) de wedstrijden, blijkt dat bij de respondenten na deelname aan de wedstrijd in kwestie, hetzij een attitudewijziging t.a.v. het vakgebied dat het onderwerp is van de betreffende wedstrijd in positieve zin is gerealiseerd, hetzij dat hun idee over het betreffende vakgebied ongewijzigd is gebleven. Bij bijna geen van de respondenten wijzigt de attitude in de negatieve zin.
- Alle wedstrijden worden gedragen door het brede onderwijsveld (zowel secundair als hoger onderwijs, en – waar van toepassing – ook door het lager onderwijs). Dit blijkt uit zowel de organisatie van de wedstrijden zelf als uit het bereik binnen de doelgroepen en in het onderwijsveld. Deze vaststelling kon bij de evaluatie in 2007 ook al worden gemaakt.
- De selectie voor de internationale wedstrijden die de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades organiseren en de resultaten die gehaald worden in een erg competitieve omgeving, dragen bij tot de internationale uitstraling van Vlaanderen in het buitenland.
- De specifieke meerwaarde van de wedstrijd hangt af van wedstrijd tot wedstrijd, en situeert zich onder meer in de specifieke aandacht die er tijdens het verloop van de wedstrijd aan het vakgebied in kwestie wordt gegeven en de focus die er op dat ogenblik op betreffend vakgebied is.
- Een aantal organisatoren slaagt erin om de expertise die in het kader van de wedstrijden werd opgebouwd, aan te wenden voor andere doeleinden zoals onderwijsondersteuning. In dit verband kunnen onder meer USolv-IT van VWO vzw en Linguacluster van OLYFRAN worden vermeld.

Aanbevelingen

- Omdat de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades zowel via de wedstrijden zelf als via de afgeleide producten ervan, enerzijds een specifieke focus op welbepaalde vakgebieden verwezenlijken en anderzijds een gewaardeerde ondersteuning voor het onderwijsveld bieden, betekenen zij een meerwaarde voor het beleid en dit zowel wat Wetenschapscommunicatie als wat Onderwijs en Vorming betreft. De verdere ondersteuning door beide beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid is dan ook aangewezen.
- De meerwaarde die de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades genereren via de afgeleide producten die ze hebben ontwikkeld, is het resultaat van een jarenlang opgebouwde ervaring en expertise die onder meer tot stand is gekomen via de ondersteuning die de Vlaamse overheid aan betreffende wedstrijden heeft gegeven. De overheid doet er dan ook goed aan deze ervaring en expertise blijvend te ondersteunen.

Overeenkomst, rapporteringmodaliteiten, financiering en financieel model

Conclusies

- De overeenkomst 2008-2012 bestreek (initieel) een periode van vier schooljaren, terwijl de gangbare praktijk binnen het beleid inzake Wetenschapscommunicatie erin bestaat een overeenkomst te hanteren die een periode van vijf (kalender)jaren bestrijkt.
- De doelstellingen en de performantie-indicatoren die in de overeenkomst zijn opgenomen, zijn niet altijd even duidelijk en helder geformuleerd. Bovendien drukken de gehanteerde performantie-indicatoren voornamelijk de "normale" werking van de organisatoren uit.
- De diverse verslagen die de organisatoren (al dan niet) jaarlijks moeten opstellen conform de bepalingen van de overeenkomst, voldoen niet altijd aan alle bepalingen ter zake. Omdat deze bepalingen echter zo uitgebreid zijn, is het niet verwonderlijk dat er bij de rapportering al eens elementen over het hoofd worden gezien (en dit door alle betrokken partijen).
- Het is niet (meer) duidelijk op basis van welke criteria de (acht) wedstrijden die tot nu toe via de overeenkomst 2008-2012/2013 worden gefinancierd, "erkend" werden.
- Het financieel model uit de overeenkomst 2008-2012/2013 garandeert een minimale subsidie van 3.000 euro ("sokkel") per (erkende) wedstrijd en werkt als een gesloten omslag waardoor de totale (jaarlijks voorziene) subsidie nooit overschreden wordt.
- Het financieel model is enkel gebaseerd op de effectieve deelnemersaantallen van de twee vorige edities en houdt geen rekening met de performantie-indicatoren zoals opgenomen in de overeenkomst 2008-2012/2013.
- Het financieel model hanteert een aantal parameters die er eigenlijk geen zijn, wat de leesbaarheid van het model bemoeilijkt en waardoor het weinig transparant is.
- Het financieel model is intergerelateerd: de subsidie per wedstrijd hangt niet alleen van de wedstrijd zelf (in termen van effectief aantal deelnemers) af maar ook van de andere wedstrijden. Het is het enige model van die aard binnen de financieringsmodellen Wetenschapscommunicatie.
- Het financieel model "beloont" een stijgend aantal deelnemers niet noodzakelijk omdat het model intergerelateerd is.
- De kostprijs per contact (in termen van de subsidie verleend door de Vlaamse overheid) daalt voor bijna alle wedstrijden sinds de start van de overeenkomst 2008-2012/2013 en kleine wedstrijden zijn relatief duurder dan grote. Bekeken in termen van "kostprijs" per contact, krijgt (het beleidsdomein EWI van) de Vlaamse overheid "waar voor haar geld".
- De meeste wedstrijden slagen erin hun werking te financieren met de middelen die ze hebben. Er zijn zelden negatieve saldi te melden en overschotten worden gereserveerd voor "magere" of moeilijke jaren of voor bepaalde engagementen die betrekking hebben op de internationale wedstrijden. Het overgangsjaar tussen twee overeenkomsten of het eerste jaar van een nieuwe overeenkomst kan in deze context als "moeilijk" worden bestempeld. Het wegvallen van de financiële ondersteuning zou voor de meeste wedstrijden vrij snel het einde betekenen en ook negatief afstralen op het imago van

Vlaanderen in het buitenland (cf. geen Vlaamse selectie meer voor de internationale Olympiades).

- De Vlaamse overheid moet er zich bewust van zijn dat sommige organisaties steunen op vast personeel. Onzekerheid over de toekomst brengt het goede verloop van de wedstrijden in het gedrang omdat er dan ook onzekerheid kan ontstaan over de toekomst van betreffend personeel.

Aanbevelingen

- Conform de gangbare praktijk in het kader van het beleid op het vlak van Wetenschapscommunicatie, zou het aangewezen zijn om voor een volgende periode een overeenkomst af te sluiten die een periode van vijf schooljaren bestrijkt.
- De verslaggeving opgelegd door de overeenkomst zou beperkt kunnen worden tot het essentiële, maar ook kunnen opteren voor een meer dynamische en toegankelijke vorm van rapporteren. Het eerste zou kunnen gerealiseerd worden door de verslaggeving te herleiden tot een meer evolutief verslag, waarin enkel die gegevens die nieuw zijn in relatie tot het verslag van het vorige werkjaar of enkel belangrijke veranderingen t.o.v. voorgaande edities worden opgenomen.
- De overheid dient – indien ze (in de overeenkomst) minimale eisen oplegt voor de verslaggeving – ook nauwgezet na te gaan of de ingediende documenten daar inderdaad aan voldoen.
- Hierbij aansluitend zou het aangewezen zijn dat de Vlaamse overheid de nieuwe overeenkomst niet zou overladen met bepalingen over zowel de mate en wijze van rapportering als over de elementen die op de website(s) moeten voorkomen.
- Gelet op het feit dat de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades erin slagen om op basis van een (relatief) kleine bijdrage uit het budget Wetenschapscommunicatie van de Vlaamse overheid, een groot bereik te realiseren, zou het aangewezen zijn om een groter totaal subsidiebedrag (afkomstig van het budget Wetenschapscommunicatie) uit te trekken voor de wedstrijden.
- Het zou aangewezen zijn om in een volgende overeenkomst een financieel model te hanteren waarbij de subsidie per wedstrijd enkel afhangt van de wedstrijd zelf. Bovendien dient het financieel model dat wordt gehanteerd, transparant te worden weergegeven en ook verklaard te worden. Ook de mogelijke effecten van het model moeten op voorhand voor alle betrokkenen duidelijk zijn, m.a.w. het gehanteerde financieel model moet “voorspelbaar” zijn.
- De Vlaamse overheid zou de ratio achter de erkenning van “Wedstrijden” moeten verduidelijken en de criteria op basis waarvan de financiering (en erkenning) van andere (bijkomende) initiatieven kan gebeuren, oplijsten.
- Indien nieuwe initiatieven - en dit op basis van een vooraf vastgelegde lijst van criteria – in aanmerking zouden komen voor financiering (en dus erkend zouden worden als “Vlaamse (wetenschappelijke) Olympiade”), dan dient er hiervoor bijkomend budget te worden gereserveerd zodat deze nieuwe initiatieven niet ook worden aangerekend op het budget dat voor de initiatieven waar deze evaluatie betrekking op heeft, is voorzien.

- De financiering van de wedstrijden zoals thans voorzien binnen de overeenkomst 2008-2012/2013 wordt bij voorkeur binnen het budget Wetenschapscommunicatie gehouden, omdat de (plaatselijke) wedstrijden waarvan sprake het meest binnen de doelstellingen van Wetenschapscommunicatie passen. De financiering onderbrengen bij het STEM-actieplan zou wellicht het wegvallen van de subsidies voor OLYFRAN en de Vlaamse Olympiades voor Latijn en Grieks betekenen, omdat deze initiatieven niet meteen binnen de thema's van het STEM-actieplan passen. Het is mogelijk dat bij de verdere concretisering van het STEM-actieplan en de thema's ervan, alsnog ruimte ontstaat voor initiatieven als OLYFRAN en de Vlaamse Olympiades voor Latijn en Grieks.
- Gelet op het feit dat het internationale aspect van alle Vlaamse wetenschappelijke Olympiades wel in het STEM-actieplan past, wordt ervoor gepleit om de financiering van de deelname aan de internationale wedstrijden zoals tot nu toe door het departement Onderwijs en Vorming wordt toegekend, aan te houden. Deze financiering wordt bij voorkeur uitgemiddeld over meerdere jaren en jaarlijks wordt dan een vaste subsidie voorzien die door de organisatoren kan aangewend dan wel opgespaard worden over de gehele duur van de overeenkomst. Afstemming tussen de beleidsdomeinen EWI en Onderwijs en Vorming is in dit verband aangewezen.
- Indien de Vlaamse overheid ervoor opteert om in een nieuwe overeenkomst indicatoren te hanteren, dan dient ze te kiezen voor indicatoren die aan een resultaat zijn verbonden, in plaats van voor indicatoren die de "normale" werking uitdrukken.

Effecten en impact

Conclusies

- De wedstrijden zijn in veel gevallen uitgegroeid tot meer dan een wedstrijd, maar tot een evenement dat doorwerkt tot in de klas en de hele school.
- Leerlingen nemen soms deel aan de wedstrijden als voorbereiding op andere zaken (oriënterende proef, toelatingsexamens) of om een zicht te krijgen op hun eigen kunnen.
- Uit diverse bronnen kan worden afgeleid dat deelname aan de wedstrijden (een deel van) de deelnemers beïnvloedt en dat er een (beperkte) impact op de (latere) studiekeuze wordt gerealiseerd.
- De wedstrijden verwerven ook effect en impact op zowel doelgroep als vakverantwoordelijken a.d.h.v. de afgeleide producten die ze ter beschikking stellen.

Aanbevelingen

- Op basis van het effect en de impact die de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades genereren en dit t.a.v. zowel het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie als het beleidsdomein Onderwijs en Vorming, kan gesteld worden dat een verdere en ruimere ondersteuning van de reeds "erkende" wedstrijden aangewezen is.
- Eventuele erkenningen van andere (en vergelijkbare) initiatieven dienen te gebeuren met een bijkomend budget (dus bovenop het budget dat verdeeld wordt over de initiatieven waarvan hier sprake) en op basis van vaststaande criteria.

- De Vlaamse overheid dient te overwegen of zij indicatoren of andere metingen zal invoeren die peilen naar effect en impact, maar dan bijvoorbeeld voor alle actoren wetenschapscommunicatie samen.
- Er dienen tussen het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie en het beleidsdomein Onderwijs en Vorming duidelijke afspraken te worden gemaakt over de inpassing van de Vlaamse Wetenschappelijke Olympiades in zowel het beleidsplan Wetenschapscommunicatie als in het STEM-actieplan.

Andere conclusies en aanbevelingen

Conclusies

- Alle wedstrijden leunen sterk op de inzet van zowel vrijwilligers als een (meestal) klein kernteam van geëngageerde en professionele organisatoren. De sterke inzet van vrijwilligers is zowel een sterkte als een zwakte van de wedstrijden en het feit dat de organisatie afhangt van een klein kernteam, maakt de wedstrijden eveneens kwetsbaar.
- De wedstrijden bieden de doelgroepen vaak een eerste kennismaking met een wijze van beoordeling (nl. meerkeuzevragen met giscorrectie) die in het leerplichtonderwijs niet veel gebruikt wordt, maar in het hoger onderwijs des te meer wordt toegepast. Dit voorziet de deelnemers van een unieke ervaring die in hun verdere studieloopbaan nog van pas kan komen.
- Door zowel hun specifieke focus op een welbepaald vakgebied als de expertise die ze hebben opgebouwd, nemen de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades een vrij unieke positie in in het veld van actoren Wetenschapscommunicatie. Deze expertise wordt geapprecieerd door de andere actoren en geeft meer en meer aanleiding tot samenwerking met deze laatsten.

Aanbevelingen

- Indien mogelijk en nuttig kunnen de Vlaamse wetenschappelijke Olympiades proberen om nog meer afgeleide producten ter beschikking te stellen ter ondersteuning van zowel het onderwijsveld in het algemeen als het vakgebied waar de wedstrijd betrekking op heeft in het bijzonder.
- De Vlaamse wetenschappelijke Olympiades zouden waar mogelijk en nuttig zowel hun onderlinge samenwerking als deze met andere actoren verder moeten exploreren en uitdiepen en zich op dat vlak ook pro-actiever opstellen (i.e. als dé aanbieder van expertise voor het vakgebied waar hun Olympiade betrekking op heeft).
- De Vlaamse overheid dient zich er bewust van te zijn en er rekening mee te houden dat de plaatselijke organisatoren zich moeten engageren om de internationale wedstrijden (ooit) zelf in eigen land/regio te organiseren. Een dergelijke organisatie brengt kosten met zich mee die de financiering van de plaatselijke wedstrijd overstijgen. Zowel de Vlaamse overheid als de organisatoren zelf dienen hier rekening mee te houden en zo veel mogelijk maatregelen te treffen (bv. reservatie van extra middelen) om de organisatie van de internationale wedstrijd vlekkeloos te laten verlopen.